Л.М. Шчур
(Мазыр, УА “Мазырскі дзяржаўны педагагічны ўніверстэт імя І.П. Шамякіна”)
А. У. Дамасевіч
(Мазыр, ДУА“Гімназія імя Я. Купалы”)

КОМПЛЕКС ЭФЕКТЫЎНЫХ ПРЫЁМАЎ ПРАЦЫ НА ЎРОКАХ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ Ў ПЕРШЫМ І ДРУГІМ КЛАСАХ ЯК СРОДАК РАЗВІЦЦЯ ПАЗНАВАЛЬНАГА ІНТАРЭСУ ВУЧНЯЎ

У адпаведнасці з Кодэксам Рэспублікі Беларусь аб адукацыі асноўнымі мовамі навучання і выхавання ў нашай краіне з’яўляюцца беларуская і руская. Дзяржава гарантуе грамадзянам права выбару навучання і выхавання на адной з дзяржаўных моў Рэспублікі Беларусь, стварае ўмовы для рэалізацыі гэтага права. Нягледзячы на гэта, на сучасным этапе склалася сітуацыя, калі руская мова займае дамінуючае становішча ў грамадстве. Існуе праблема выхавання нацыянальнай самасвядомасці падрастаючага пакалення праз самабытнасць сваёй мовы, таму што мова – захавальніца культуры і форма яе існавання.

Першыя ўрокі беларускай мовы ў навучальнай установе на І ступені агульнай сярэдняй адукацыі паказваюць, што лексічны запас вучняў даволі абмежаваны, дзецям цяжка ўспрымаць беларускую мову на слых, яны выказваюць свае думкі па-руску. Педагагічнае назіранне, а таксама гутаркі з бацькамі дазваляюць атрымаць канчатковую карціну: беларуская мова цяжкая для вывучэння і не так запатрабаваная ў паўсядзённым жыцці, як руская і замежныя мовы.

Педагагічная навука даказвае, а практычны настаўніцкі вопыт падцвярджае, што нельга навучыць школьніка, калі ён раўнадушны, абыякавы, не бачыць патрэбы ў набыцці ведаў. І наадварот – добры настрой, зацікаўленасць і жаданне дапамагаюць дасягнуць поспехаў у навучанні.

Намі была пастаўлена мэта: вызначыць эмацыянальны стан вучняў пры вывучэнні беларускай мовы ў першым класе. Даследаванне праводзілася з дапамогай методыкі каляровай дыягностыкі эмацыянальнага стану паводле А.Н. Лутошкіна. Праведзенае даследаванне падцвердзіла назіранні. Большасць вучняў першага класа адчуваюць трывогу (40 %) і страх (24 %) пры вывучэнні беларускай мовы, а радасць і спакой – 12 % і 8 % адпаведна. Дыягностыка таксама выявіла, што ў некаторых вучняў на ўроках беларускай мовы прысутнічае сум і абыякавасць (гл. малюнак 1).

МГПУ им. И.П.Шамякина

У выніку даследавання ўзнікла пытанне аб арганізацыі адукацыйнага працэсу такім чынам, каб дзеці палюбілі ўрокі роднай мовы, праяўлялі цікаўнасць да яе вывучэння, адчувалі задавальненне ад сваёй дзейнасці.

У педагагічнай літаратуры пазнавальны інтарэс вызначаецца як пэўная накіраванасць асобы на галіну пазнання і на сам працэс авалодання ведамі. Гэта накіраванасць напоўнена актыўным замыслам і моцнымі станоўчымі эмоцыямі.

Малюнак 1. – Вынікі даследавання эмацыянальнага стану вучняў на пачатку першага класа пры вывучэнні беларускай мовы

На думку Г.І. Шчукінай, фарміраванню пазнавальнага інтарэсу спрыяюць такія групы ўмоў, як змест навучання, працэс пазнавальнай дзейнасці вучняў і адносіны паміж удзельнікамі адукацыйнага працэсу [1]. У адпаведнасці з гэтымі групамі ўмоў мы распрацавалі для ўрокаў беларускай мовы першага і другога класаў комплекс прыёмаў працы, якія забяспечваюць развіццё пазнавальнага інтарэсу вучняў (гл. табліцу).

Табліца – Прыёмы працы на ўроках беларускай мовы

№п/п	Крытэрыі	Прыёмы працы 1 клас	Прыёмы працы 2 клас
1	Змест навучання	Слуханне казак і гутарка па змесце Маўленчыя размінкі Дыдактычныя гульні Фізкультхвілінкі па змесце ўрока	Стварэнне камунікатыўных сітуацый Маўленчыя размінкі Дыдактычныя практыкаванні Дыдактычныя гульні
2	Працэс пазнавальнай дзейнасці	Эмацыянальны пачатак урока Стварэнне сітуацыі поспеху на кожным этапе ўрока. Розныя віды чытання: “Вочкі – столь” “Галава – хвост” “Рэха” “Чароўная скарбонка”	Чыстапісанне-разважанне Кадзіраваныя тэсты Праца па алгарытму Складанне апорных схем Сінквейн Кластар Воблака слоў Віктарыны Бліц-апытанні Конкурсы Лексічныя хвілінкі
3	Зносіны паміж удзельнікамі адукацыйнага працэсу	Стварэнне станоўчага эмацыянальнага клімату Гульні ў парах Рэфлексія вучэбнай дзейнасці	Стварэнне станоўчага эмацыянальнага клімату Гульні ў парах Праца ў групах Рэфлексія вучэбнай дзейнасці

МГПУ им. И.П.Шамякина

Рэалізацыя гэтага комплекса ў адукацыйным працэсе непасрэдна суправаджалася ўсебаковым аналізам эфектыўнасці пералічаных прыёмаў для развіцця пазнавальнага інтарэсу і павышэння ўзроўню засваення вучэбнага матэрыялу. У выніку намі адабраны тыя прыёмы працы, якія найбольш спадабаліся дзецям, выклікалі іх актыўнасць і зацікаўленасць. Названыя прыёмы прымяняліся ў рознай камбінацыі ў залежнасці ад структуры ўрока [2].

Напрыканцы другога класса была праведзена паўторная дыягностыка, якая выявіла значныя змяненні ў эмацыянальным стане вучняў на ўроках беларускай мовы (гл. малюнак 2).

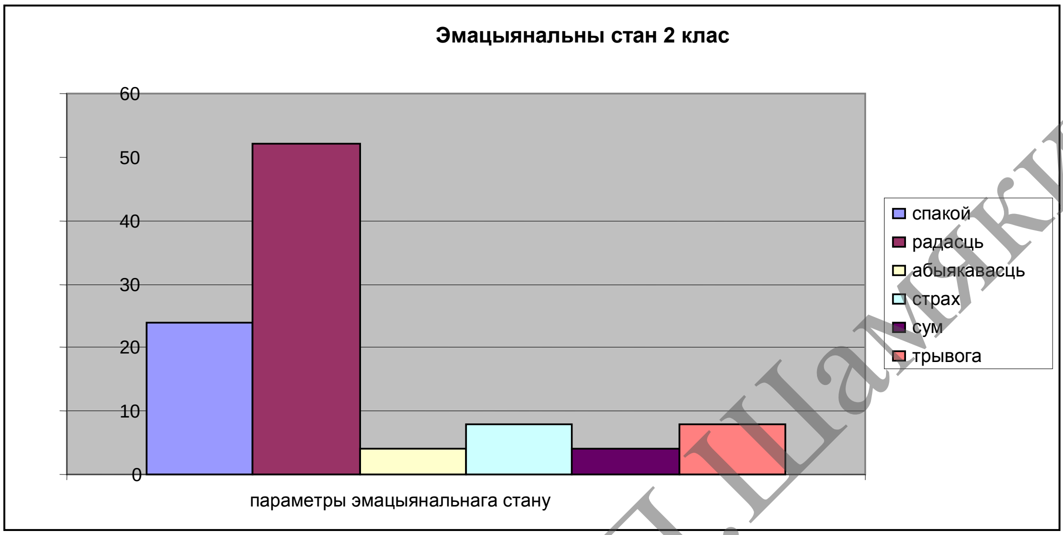

Малюнак 2. – Вынікі даследавання эмацыянальнага стану вучняў у канцы другога класа пры вывучэнні беларускай мовы

Такім чынам, у выніку прымянення на працягу двух гадоў навучання распрацаванага комплекса прыёмаў працы на ўроках беларускай мовы адбыліся значныя змяненні эмацыянальнага стану вучняў: на змену трывозе і страху (64 % вучняў першага класа) прыходзіць спакой, радасць і зацікаленасць (73 % вучняў другога класа). На аснове змянення эмацыянальнага стану назіраецца станочая дынаміка актынасці вучняў на ўроку, і, як вынік, павышэнне якасці ведаў.

Літаратура

1. Щукина, Г. И. Педагогические проблемы формирования познавательных интересов учащихся / Г. И. Щукина. – М.: Педагогика. – 1988. – 208 с.
2. Дамасевіч, А. У. Беларуская мова. 1 клас: тэматычныя распрацоўкі ўрокаў / А. У. Дамасевіч. – Мазыр: Содействие, 2015. – 176 с.

МГПУ им. И.П.Шамякина